

naposled prišla dežela deloma v last Benečanom. Med bistriško-goriškimi grofi nahajamo tudi Majnarda IV., čigar hči Elizabeta je bila žena cesarja Albrehta. Nasledniki tega zakona so naši presvetli vladarji avstrijski. Tudi Turki so razsajali po Goriškem, leta 1500. pa je dobil deželo cesar Maksimilian I. Z narodno izobraženostjo v srednjem veku se bavi posebno poglavje, katero čitatelja prav zanima, ker mu podaja zares pristno sliko tedanjega časa.

Zadnje poglavje nam kaže, kako je Goriško napredovalo pod avstrijsko vladno navzlic benečanskim in turškim napadom. Predočuje se nam notranji razvitok od leta 1800. Zgodovina 19. stoletja opisuje francoske vojske in naposled naredbe in delovanje v povzdigo dušnega in gmotnega blagostanja Goriške in Gradišćanske. „Dodatek“ ima mnogo znamenitih podatkov, tičečih se posameznih krajev in vse dežele.

Dvanajst lepo izdelanih podob oživilja ves opis te slovenske pokrajine. Vsej knjigi se pa pozna, da izvira iz temeljitega znanja in zvedenosti g. pisatelja. S to knjigo je g. Rutar obogatel slovensko slovstvo in zlasti domoznanstvo. Zaradi tega je knjiga tudi neprecenljive važnosti v pedagogičnem obziru, ker bode gg. učiteljem zdatno olajšala domoznanski pouk ter jim služila v pripravljanje za ta pouk. Knjigo zatorej prav iskreno priporočamo cenjenemu učiteljstvu.

Fr. Orožen.

Glavne oblike zemeljskega površja, koje sta izdala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg, so z razpisom naučnega ministerstva z dne 31. prosinca t. l. št. 27922 odobrene za rabo v ljudskih šolah s slovenskim učnim jezikom.

Najnavadnejše jezikovne napake učencev ptujskega okrajnega glavarstva in kako je naj učitelj iztrebi. Govoril dne 7. avgusta 1893. pri uradni učiteljski konferenciji v Ptuiju *Anton Kosi*, učitelj v Središču. Ponatis iz „Popotnika“ za l. 1894. V Mariboru 1894. Samozaložba. Tisek tiskarne sv. Cirila. Cena 12 kr. Str. 11. — V uvodu pojasnjuje, kako važen je jezikovni pouk za ljudske šole. Zatem v I. delu po vrsti našteva glavne napake ptujskega narečja in v II. delu navaja sredstva, katera naj učitelj vporablja, da jih odstrani.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje *Anton Koblar*. Sešitek 2. prinaša na prvem mestu nadaljevanje korenite razprave „Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina“, popisal prof. *S. Rutar*, potem pa poznavanje naše minulosti jako važni spis „Regesti k domači zgodovini“, iz peresa dra. *Fr. Kosa*, interesantno kulturno zgodovinsko studijo „K obrtni politiki 18. veka“, spisal prof. *Jos. Apih* ter nadaljevanje dobro znanih „Drobtinice iz furlanskih arhivov“, nabral *A. Koblar*. Mej „Malimi zapiski“ čitamo tri zanimive razprave: P. R.; Prazgodovinske najdbe na Kranjskem l. 1894.; — V. L.; Francoske kroglje v Ljubljani; — Imenitni birnamci v Ljubljani l. 1600.

L i s t e k.

Šola in svet.

Iz zapiskov starega učitelja. — Spisal E. Gangl.

(Dalje.)

Ali kdo je oni, ki v otroškem srci vzbudi čut, kateri ga uvrsti med človeštvo? Kdo je mojster, kateri s svojim neskrhanim dletom vkleše v mehko srce trdo podobo človeku primernega obraza, katerega ne razje nobena kaplja nečloveških početij, bodisi da tisočletja globe svojo sled v njega lice? Kdo je, kateri zna iz neznatne tvarine, katero je v njega delavnico poslal Bog, pridelati stvar, katero imenuje razumnik — človek? — Ne vprašajte, znate vsi! On je to, o katerem smo povpraševali: Kdo domu bila pomoč, kdo boritelj, rešnik mu oče in vodnik? — In odgovorili smo: Učitelj! — In tedaj je ljudstvo z jasnim obrazom pozdravljalo naš odgovor — ali v njega srca nismo zrlili!...

Naši dopisi.

Iz kamniškega okraja. (Ivan Ferlan †.) Mili „Učiteljski Tovariši!“ Le malo tvojih letošnjih številčk izšlo je še brez kacega nekrologa. In zopet si naprošen, da ponesesh učiteljstvu slovenskemu iznenadno in tužno vest, da je v dan 20. sušca t. l. učiteljstvo kamniškega okraja izročilo mrtve ostanke Ivana Ferlana materi zemlji.

Pokojni Ferlan je bil porojen v dan 15. vel. travna l. 1861. v Gorenji Vasi župnije Trata, kjer je kot deček prejemal temeljne nauke ljudske šole. Že tu je kazal mali Janezek veliko nadarjenosti, zato ga je poslal oče, dasi ubožen kočar v škofjeloško šolo. I tu je tako dobro napredoval (bil je vedno prvi), da se je oče po prigovarjanji nekaterih gospodov odločil, poslati ga v latinske šole v Ljubljano.

Radi svoje velike revščine bil je pokojnik prisiljen zapustiti gimnazij, kjer je prišel do 5. razreda ter prestopiti na ljubljansko učiteljsko.

Dovršivši l. 1883. učiteljske, nastopil je prvo svojo službo v Križih pri Trziči. Od spomladi l. 1885. pa je nadomestoval v Voklu tedaj obolelega, sedaj pokojnega učitelja Makso Strojana. — Od tu se je preselil na trirazrednico v Cerklje, kjer je ostal do meseca sušca l. 1887. Službujoč v Cerkljah napravil je l. 1886. izpit učiteljske usposobljenosti. — Od tod se je preselil v Zalilog, kjer je ostal do 1. kimovca 1892. l. ko je bil premeščen v Tunjice, kjer je v dan 18. sušca t. l. porušila neizprosna smrt njegovo življenje.

Pokojnik je bil vesele in živahne naravi. V občevarji s kolegi je bil jako dovtipen. Sè svojim zdravim humorjem razveseljeval je čestokrat vso družbo. Dasi se mu je na obrazu poznalo, da ni pri najboljšem zdravju, vendar se ni nikdar pritoževal. Brž ko ne si je pridobil kal bolezní še kot dijak, kot kateri je dobival hrano po različnih hišah pri dobrotljivih ljudeh. Da pa takov dijak ne dobi povsod in vsikdar najzdravejših jedil, vemo vsi, kateri take razmere poznamo. Dolgo trajajoča in huda želodčna bolezen, kateri so se slednjič pridružile še druge, položila je ranjega Ivana na mrtvaški oder, ob katerem je plakala mlada vdova.

V Tunjicah služboval je ranji Ferlan le malo časa in še ta čas mu ni bilo možno veliko poučevati, ker ga je večkrat napadla huda bolezen. Od meseca prosinca t. l. pa se je moral stalno vleči v postelj, iz katere ni več vstal. Sicer je čutil, da so ga moči zapustile, vendar je še upal, da okreva. Bil je večkrat previden sè svetimi zakramenti.

Mnogobrojna vdeležba Tunjičanov na dan pogreba pa nam je v dokaz, da si je ranji Ivan že pridobil dokaj simpatij pri Tunjičanih. Med sprevedom so šolarčki glasno plakali ter pokazali, da so ljubili in spoštovali svojega učitelja.

Pogreba vdeležilo se je 24 učiteljev in 5 učiteljic. Celo iz kranjskega okraja prihiteli so 3 gosp. tovariši in 1 gđe. tovarišica h pogrobu. Učitelji-tovariši zapeli so pred hišo in na pokopališču dve žalostinki, pa tudi v cerkvi vdeležili so se žalostinskih psalmov in na koru med mašo rekvijema.

Tako se je tedaj pokazala sloga učiteljstva kamniškega okraja v najlepši luči. Saj mnogi ranjega Ferlana niti poznali niso, ker se zbog svoje bolezní v Tunjicah ni mogel vdeleževati učiteljskih zborovanj, vendar so prihiteli celo najoddaljenejši tovariši spremljat ranjega do gomile, ob kateri je bilo marsikatero oko poroseno. — Ti pa dragi Ivan, uživaj v hladni gomili večni mir in pokoj! Blag Ti bodi spomin.

Tuhinjski.

Iz radovljiskega okraja. (Okrajna učiteljska konferencija.) Dva nepričakovana dogodka sta napolnila slavni c. kr. okrajni šolski svet radovljiski, da je določil letošnjo okrajno učiteljsko konferencijo že na 4. dan malega travna na Bled. Tukajšno učiteljstvo namreč nima nobenega zastopnika v okr. šol. svetu, jeden — g. nadučitelj Kovšca v Krópi — je umrl, drugi — g. nadučitelj Bernard na Jesenicah — je radi bolezní odstopil. To je poudarjal v svojem nagovoru g. okr. šol. nadzornik prof. Levec, kateri je vodil konferencijo.

Zapisnikarjema sta bila izvoljena nadučitelj Rusi n učitelj Lavtižar; overovateljema zapisnika nadučitelj Žirovnik in učiteljica Strle. Izmed zbranih je imelo 25 učiteljev pravico glasovanja in volitve, posvetovalen glas pa 6 učiteljev. Gospod nadzornik omenja najprvo osebne premembe, katerih je od zadnje konferencije jako mnogo. Gg. Kovšca in Jekovec sta v mesecu svečanu umrli. V znamenje žalovanja vstane zbor. — Podrobni učni črtež za spisovni pouk, katerega je sklenila lanska konferencija, je potrdil vis. c. kr. dež. šolski svet. — Zanimivi so statistični podatki o tukajšnjem šolstvu. V tekočem šolskem letu je v okrajih 25 šol, izmed teh je 16 jednorazrednih, 7 dvorazrednih, 1 trirazredna in 1 štirirazredna. Poučuje se v 22 šolah poludnevno, v 2 celodnevno, v 1 šoli deloma celodnevno, deloma poldnevno. Na novo se je odprla ekskuredna šola pri „Fužini“ v Radovini, jeseni pa se odpre dvorazrednica v Mošnjah. V Ribnem bodo zidali dvorazrednico, na Ovišah jednorazrednico. Nasvetovana je štirirazrednica na Bledu in dvorazrednica na Dovjem. Skoraj polovica šol je v delu; kajti nova šolska poslopja se zidajo v 7 vaseh, pripravljajo se pa v 4 vaseh. Šolo obveznih otrok v vsakdanji šoli je 3458 in v ponavljalni šoli 1012, skupaj 4470. Od teh hodi v vsakdanjo šolo 3103 in v ponavljalno šolo 814, skupaj 3917 otrok. Drugi obiskujejo šolo zunaj okraja. Šolo obiskuje 92% (na Kranjskem samo 76%) in na 1 učno moč pride 84 otrok. Torej je šolsko razmerje ugodno. Šolsko obiskovanje se je zboljšalo od lani za 1%. — Uradni spisi so na nekaterih šolah pomanjkljivi. Gospod nadzornik razloži, kako rabiti nove tiskovine. Pouk je preveč abstrakten. Z mnogimi zgledi pojasni, kako je rabiti učila, da bode pouk bolj nazoren. V lanski razstavi v Inomestu je bilo 16 dvoran napolnjenih z učili, večinoma narejenih od tirolskih učiteljev. Sam cesar se je pohvalno o nji izrekel. Izgovor, da ni učil, je prazen, ker marsikaj lahko naredi učitelj sam, brez truda in stroškov. Priporoča toplo tudi hospitacijo.

Učne knjige in berila za 1894/95 ostanejo ista kakor do sedaj. Poročilo knjižničnega odseka o stanju in računu okr. učit. knjižnice se vzame na znanje. Zastopnikoma učiteljstva v okr. šol. svetu se izvolita gg. nadučitelj Grčar iz Radovljice z 24 glasovi in učitelj Jeglič iz Dovjega s 13 glasovi (v ožji volitvi). V knjižnični odbor: gg. Ažman, Grčar, Simon, Turk in gdč. Razinger. V stalni odbor: gg. Ažman, Grčar, Turk in gdč. Razinger. — Važnejša sprejeta samostalna predloga: 1. Napraviti je potreben obrazec za preselitev otroka v drug šolski okraj; 2. naprositi je slav. c. kr. okr. šol. svet dovoljenja, da otroci, ki niso dovršili 3. razreda, oziroma oddelka, ne ustopijo v ponavljalno šolo, nego ostanejo v dotičnem razredu, za katerega so sposobni.

S trikratnimi slava-klici na cesarja se sklene konferencija.

Ž.

Društveni vestnik.

Iz novomeskega okraja. (Zborovanje učiteljskega društva.) Naše učiteljsko društvo zborovalo je letos že drugič in sicer v torek po veliki noči, zato ker je menilo, da bo prišlo tudi kaj unanjih gg. tovarišev, ker je zadevala najvažnejša točka dnevnega reda tudi učiteljstvo izven našega okraja. — Tedaj nekoliko o tem zborovanji.

Sam sicer nekoliko pozen s svojim dopisom, a to zaradi tega, ker je 12. mal. travna imel zborovati v to izvoljeni odbor.

Gosp. predsednik Fr. Koncilijski pozdravi pri zborovanji našega društva zbrane, kakor navadno, posebno še gdč. pl. Rauscher in g. Saje-ta, kot gosta oba iz krškega okraja, ter opomni, da je današnje zborovanje velevažno in to zaradi uprizoritve koncerta in s tem tesnejše zveze vsega dolenskega učiteljstva.

Po nasvetu g. Kalingerja je bil voljen zapisnikarjem g. Vozel.

Na to nam je poročevalec g. J. Barle govoril o šolskih zamudah. V svojem temeljitem poročilu nam je omenil med drugim, da je tu tolikanj šolskih zamud zaradi pre-

Torej on, učitelj, sprejema svet v svet in iz svetla pošilja zopet svet med svet.

To so besede: druga po glasu podobna drugi, po svojem pomenu jedna različnejša od druge.

Dan za dnevom stopa v šolske prostore svet, kakor smo prej omenili. Koliko starih slabostij prinaša otrok v svojem mladem sreci med svoje sodruge, in te silijo iz njega na dan, kakor ognjeno morje iz zemeljskega osrčja skozi ognjenikovo razvotljeno skalovje. In kakor ta žareči val vse porazi in vse požge, kar doseže, takisto lahko ugonobi vsako seme nedopustnih in nezdravih mislij in znanj ne samó jednega srca, v katero jih je — bodisi tudi nevedé in nehoté — usejal svet, ampak vsako mlado dušo, katere se dotakne taka mlada popačenost. Saj je znana resnica, da je človek že od prvih vekov velik prijatelj temu, čemur bi ne smel biti in takisto je res, da vé vsak učitelj, koliko — dà, veliko več slabih, kakor pa dobrih otrok prihaja v šolo. Kje je vzrok tej žalostni resnici? Saj je vendar ob rojstvu deteta v njega zaprte prsi položil dušo, ki jo nosi sam On v sebi od vekovečnih časov, ki je čista takó, kakor nebeško solnce! — Vidíte, tudi v to svetlišče, zaklenjeno od najmogočnejše roke, sega zloba svetla. Ona prodré skozi najmočnejša vrata in razlije svojo otrovano moč po največjem božjem daru! Mlada duša je mehka, dovzetna je vsakemu vtisu, ki prihaja od zunaj. Kaj vé otrok, s čim napolnjuje svoje srce in s čim koplje grob svojemu dušnemu blagru? Tak pride v šolo — a ne jeden. Tam je drugi, tretji . . . celi roj! A med vso to pokvarjeno družbo sedi tudi — Bogu hvala — dokaj otrok, ki jim giblje v sreci ista otroško-nebeška nedolžnost, katero mu je poslanec božji prinesel kot darilo Boga, ko ga je postavil na svet, da začne umirati. Kakó išče učiteljevo okó takih otrok! Saj ni treba ni jedne besede z njim govoriti, v samem njega očesu vidiš resnost in čistost mlade duše. Ali še tretji razdelek svetla ima svoje zastopnike v šoli. To so otroci, ki živé prav takó, kakor rastlina, ki rase, ako ima vode, svetlobe in zraka, ki usahne, ako nima živeža. To so božje stvari brez čuta, brez ljubezni. Samotno živé, ker jim je smrt ugrabila roditelje, živé brez ljubezni, ter jih ubožni starši le trpé, a ne ljubijo, ker se jih bogati starši sramujejo zató, ker nimajo lepega lica! To so tópi ljudje, bitja, ki koprné po ljubezni, dási ne vedó, kaj je in kje je ona. — In teh se oklene učiteljeva duša takó, kakor bršljan hrastovega debla in vso svojo ljubezen do dece hoče izliti v ta mrtva srca!

Vsa ta različnost se meša in vré po šoli. Strast bije ob ponižnost, ljubezen ob brezčutje, obilost ob ubožnost, veselje ob žalost, smrt ob življenje — kratko: svet ob svet! In ves ta vrveči in neurejeni svet mora urediti jedna roka — mora!

O veliko več življenja je v takem ozkem svetu, kakor zunaj, kjer mu so meje takó v daljavo razprostrte.

Tu je torej učiteljeva delavnica, kraj, kjer mora vladati mir in red, da se v njem pretvarja človek v človeka. Nekoliko ur na dan se zapró vrata, ki ločijo šolo od svetla takó, kakor zavesa v gledališči, ki loči pozorišče od poslušalcev. In ko se zopet dvigne, tedaj se razvija na deskah drama resnega življenja, katere vrednost precenjuje poslušalec in ceni ali obsoja pisatelj. Takisto se prične igra, ko ostavi otrok šolsko klop, igra, kateri je on junak. In tudi njega zrè sto in sto očij in presoja vrednost te igre ter slavi ali obsoja onega, pod kogar roko je nastala — učitelja. In kakó se sodi učitelj? — Kadar je v svojem delu, ga nihče ne vidi — ali drugače rečeno: tedaj neče takim sodnikom v glavo, koliko težkih hipov prebije učitelj v tem kratkem času. Le tedaj ga vidi, ko (ako mu postranski posli sploh dopuščajo) zapušča nezdravi šolski zrak, ter si gré krepit in poživljat telesne moči ter razjasnevat mračnost duha pod jasno nebó. Tedaj pa se ga blagruje: „Glej, prost je že!“ Ali on bi čestokrat ob takih trenutkih najraje izginil s površja ter legel v mir in tihoto, katerih ne dramí ni takšen trud, ni takšna ocena, ni takšno blagrovanje.

(Konec prih.)

